

Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2007

Institut Català d'Ornitologia

Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2007

Editor

Marc Anton
Institut Català d'Ornitologia

Editors assistents

Raül Aymí i Sergi Herrando
Institut Català d'Ornitologia

Disseny gràfic i maquetació

Lluc Julià

Autors dels comentaris de les espècies

Carlos Álvarez
Josep Manel Arcos
Arnau Bonan
Gerard Bota
Marc Bosch
Albert Burgas
Carme Buxalleu
Albert Cama
Jordi Canut
Jordi Clavell
Ponç Feliu
Joan Carles Fernández Ordóñez
Josep García
David Giralt
Xavi Larruy
Tomás Montalvo
Albert Pedro
Marc Peris
José Luis Romero

Dibuixos

Camil Albert
Alfons Delgado
Andres Requejo
Anna Gallès
Josep Rost
Martí Rodríguez
Víctor Sanz

Edita:

Institut Català d'Ornitologia

Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Medi Ambient i Habitatge

Departament de Cultura de Barcelona

Institut de
cultura: museu de
ciències naturals

Citació bibliogràfica recomanada:

Obra completa: Anton, M. (ed.). 2008. *Anuari d'Ornitologia de Catalunya. 2007*.
Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.

Espècies concretes: Martí, J. 2008. Cigne mut *Cygnus olor*. In: Anton, M. (ed.). 2008 *Anuari d'Ornitologia de Catalunya. 2007*. p. 17. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.

Foto de portada: Papamosques menut *Ficedula parva*, illa de Buda, delta de l'Ebre
(Mariano Cebolla i David Bigas).

Copyright: © Institut Català d'Ornitologia, 2008

Impressió: Aura Digit

ISBN: 84-931987-6-5

ISSN: 1138-882X

Dipòsit legal:

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, comprenent-hi la reprografia i el tractament informàtic, com també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita de l'Institut Català d'Ornitologia, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Sumari

Presentació.....	11
Introducció	13
Llista sistemàtica	17
Apèndix 1. Fe d'errates.....	225
Apèndix 2. Mancances destacades als anuaris anteriors	227
Apèndix 3. Llista dels codis dels observadors	228
Apèndix 4. Adreces d'anuaris ornitològics de l'Estat espanyol	255
Índex	258

Presentació

Us presentem el novè anuari d'ornitologia de Catalunya que incorpora les observacions més rellevants realitzades l'any 2007. Per segon any consecutiu s'ha aconseguit mantenir la periodicitat que necessita una obra d'aquestes característiques i s'abandona definitivament el retard que havia caracteritzat la publicació anys enrere. Cal indicar que aquest fet no és possible sense la voluntat dels col·laboradors per compilar les citacions amb notable celeritat i enviar-les pel seu tractament durant el primer trimestre de l'any. Animem a tots els col·laboradors a continuar en aquesta línia per poder mantenir la regularitat actual i obtenir informació actualitzada.

D'altra banda, l'actualització dels dos darrers volums ha suposat que enguany s'hagin rebut moltes dades. La tasca de destriar-les és difícil i, en aquest sentit, volem destacar un cop més que la importància de les citacions s'avalua en el context geogràfic del conjunt de Catalunya i que, per tant, algunes observacions molt interessants a nivell local poden no ser-ho en el conjunt del país i, contràriament, citacions habituals d'algunes espècies molt localitzades i amb poblacions petites que, a nivell local no revesteixen massa interès, poden tenir molta importància en el conjunt del país, especialment en el context de la conservació d'espècies sensibles.

Més enllà de les observacions rebudes i seguint la línia engegada en l'anuari 2002-2005, s'ha fet un important buidat de la informació que s'emmagatzema a l'ICO com a resultat dels programes de seguiment: Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009, MIGRACIO, PERNIS, SOCC i SYLVIA. En algunes espècies de les quals rebem molt poques observacions però que tenen especial interès per la migradesa de les seves poblacions o la manca de dades publicades, com la terrerola rogenca o el còlit negre, s'ha optat per utilitzar tota la informació generada en aquests programes encara que, sovint, es redueix a poblacions conegudes de fa temps.

En aquest nou volum s'han tornat a incorporar comentaris en aquelles espècies en les quals s'han produït citacions de notable interès o en les que s'han detectat canvis poblacionals importants. En tots els casos, s'ha intentat defugir dels textos repetitius respecte d'anuaris anteriors i s'ha volgut aportar novetats que no s'hagin publicat fins al moment o aclariments sobre l'estatus de les poblacions a Catalunya. En aquest sentit, s'ha considerat interessant mostrar les tendències i índexs per al 2007 dels programes de seguiment del SYLVIA i SOCC i s'han comentat quan s'ha considerat oportú.

Aquest anuari presenta algunes mancances d'observacions que no han pogut ser compilades en els terminis d'edició. D'aquesta manera les dades relatives a les observacions del delta de l'Ebre i del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà són parcials. En ambdós casos es disposa dels resultats dels censos d'ocells aquàtics hivernants i, en el cas del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, s'han rebut, a més, les dades referents al nombre de parelles nidificants.

La selecció de dades d'aquest anuari ha comptat amb la inestimable aportació d'alguns dels més importants espais naturals protegits de Catalunya: el Parc Nacional d'Aigües-tortes i Estany de Sant Maurici, el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, el Parc Natural de l'Alt Pirineu, el Parc Natural del Cap de Creus, el Parc Natural del Delta de

l'Ebre, el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, el Paratge Natural d'Interès Nacional de l'Albera i les Reserves del Delta del Llobregat, així com d'altres espais amb indubtable interès ornitològic: Reserva Natural de Sebes i Meandre de Flix, Estany d'Ivars i Vila-sana, Estanys de Sils, Parc del Foix i Parc Fluvial del Besòs. A més, altres selectors locals o comarcals (Alt i Baix Empordà, Baix Llobregat, Osona i Pla de l'Estany) també han aportat els seus reculls d'observacions d'interès. Aquestes dades, sovint feixugues de compilar pel nombre i complexitat, han facilitat molt la nostra feina. Agraïm molt especialment aquesta tasca a tots els ornitòlegs implicats: Aymerich, P., Cerdeira, J., Bonfil, J., Bota, G., Canut, J., Curcó, A., Bayer, X., Campsolines, A., Guasch, C., Feliu, P., Estrada, J., Feo, C., Jiménez, P. J., Larruy, X., López, F., Pomarol, M., Rodríguez, M., Sales, S. i Ventura, J. així com al Comitè Avifaunístic de Catalunya (CAC), Comitè Avifaunístic de l'Empordà (CAE) i al grup FREIXE. Finalment, s'ha tingut en compte la informació disponible en diversos noticiaris digitals i fòrums ornitològics: Anuari d'Ornitologia Empordanès, Auscat, Birding Catalonia, Ornitho Empordà, NONA-PO, Noticiari Fenològic dels ocells del Delta del Llobregat i Vistavui.

Per acabar, cal agrair la col·laboració de tots els que heu participat enviant les vostres observacions, redactant comentaris d'espècies o cedint les fotografies i els dibuixos que aquí es mostren. Moltes gràcies a tots.

Marc Anton
Editor

Introducció

L'Anuari d'Ornitologia de Catalunya és l'obra on es publiquen les observacions més destacades sobre l'avifauna catalana que es produeixen cada any. Aquest volum, el novè, inclou les observacions més interessants registrades durant l'any 2007.

On i com enviar dades per a l'anuari?

Totes les observacions ornitològiques d'interès per a l'anuari cal enviar-les directament a l'Oficina Tècnica de l'ICO: c/ Girona 168, entresol 5^a 08037 Barcelona, o a l'adreça electrònica anuari@ornitologia.org. La millor manera d'enviar les dades és utilitzant els arxius d'exportació del programa *Ornitocites* 1.00. Aquest programa ha estat especialment dissenyat per fer la gestió de les observacions ornitològiques de manera acurada i ràpida. Permet fer consultes, seleccions, intercanviar arxius amb dades entre observadors, imprimir llistats personalitzats, etc. És un programa senzill i totalment gratuït i per utilitzar-lo només cal que tingueu instal·lat al vostre ordinador el *software* Microsoft Access. Podeu baixar-vos el programa de la web de l'Institut Català d'Ornitologia: www.ornitologia.org (700 kb en format comprimit autoexecutable) o demanar-lo a l'adreça esmentada anteriorment.

Informatitzar les dades utilitzant l'*Ornitocites* té dos grans avantatges: d'una banda permet tenir les vostres observacions degudament arxivades i consultables (cosa que no permeten ni la clàssica llibreta de camp ni els processadors de text) i, d'altra banda, fa més ràpida, fàcil i segura la recollida i selecció de dades per a l'anuari. Aquells que no disposeu d'ordinador o del *software* Microsoft Access podeu enviar les vostres dades utilitzant les fitxes d'observacions, que podeu descarregar en format pdf del web de l'Institut Català d'Ornitologia. Aquestes fitxes són el millor sistema de registre de les observacions quan no es pot utilitzar l'*Ornitocites*.

Quines dades cal enviar a l'anuari?

Totes les dades que s'envien a l'anuari s'introdueixen al Banc de Dades Ornitològic de Catalunya, però no totes són publicades. És força habitual que algú envii l'observació d'una determinada espècie migradora pensant que és molt primerenca, però que, un cop rebudes les altres dades de la zona, deixi de ser-ho i, fins i tot l'observació perdi interès. En aquest cas, la informació s'enregistra al banc de dades però no es publica a l'anuari. Per aquest motiu, és fonamental rebre molta informació, tot i que no cal enviar a l'anuari totes les observacions d'ocells de què hom disposa, sinó solament aquelles que creiem que tenen un cert interès. Però, com decidir si una dada és interessant?

A títol indicatiu, es consideren dades d'interès per a l'anuari les que s'engloben en algun dels criteris que s'han fet servir en aquest anuari i que es detallen a continuació.

Geogràfic (G): totes aquelles dades que aportin informació sobre la presència d'un ocell fora de la seva àrea de distribució habitual. Aquí s'exceptuen les observacions que fan referència a noves evidències de reproducció en relació a les publicades a l'*Atles dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002* i als anuaris 2002-2005 i 2006, les quals s'inclouen en el següent apartat.

Geogràfic i reproductiu (GR): observacions que suposin una modificació de l'àrea de nidificació coneguda per a l'espècie, prenent com a referència l'*Atles dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002* i els anuaris 2002-2005 i 2006, en els quals ja s'incorporen actualitzacions de l'esmentat atles.

Fenològic (F): totes aquelles observacions per a les que l'interès es troba en la data en què es produeixen, ja siguin primeres o darreres citacions per a ocells migrants, o presències fora del període que es considera habitual per a l'espècie. Com a norma general, en aquest anuari la selecció de les primeres i darreres citacions s'ha fet de manera que, per a cada any, no n'hi ha més d'una per localitat, per donar cabuda a un major àmbit geogràfic. Així, per exemple, si la primera observació prenupcial d'oreneta vulgar *Hirundo rustica* a Catalunya es produeix el 2.II al delta del Llobregat, tot i que les següents es produeixin al mateix lloc només constaria a l'anuari la primera d'elles, i la resta de dades prenupcials que es considerarien serien les que arribessin des d'altres àrees geogràfiques més o menys allunyades.

Numèric (N): observacions interessants perquè fan referència a concentracions o estols de mida inusual o a censos o estimacions poblacionals acurades. Cal no confondre els veritables censos amb recomptes ocasionals o senzillament amb citacions on es fa referència al nombre d'exemplars observats de manera puntual. És important que la diferència sigui clara, tot i que els recomptes ocasionals també poden aportar dades d'interès des del punt de vista poblacional.

Reproductiu (R): citacions de contingut sobre la biologia reproductiva de l'espècie. S'inclouen en aquest criteri, estimacions de poblacions reproductores, productivitat i èxit reproductor, dades relatives a la fenologia de cria (primers cants de mascles, primers polls, etc.) i comportaments reproductius.

Morfològic (M): observacions d'ocells amb formes o coloracions atípiques.

Taxonòmic (T): dades que aportin informació sobre subespècies, varietats o races poc conegudes.

Escasses (E): observacions d'espècies que, tot i no ser rareses, tenen poblacions molt petites o bé són molt difícils d'observar i, per tant, la documentació existent sobre elles és escassa.

Biològic (B): totes aquelles dades que aportin informació nova o poc coneguda sobre qualsevol altre aspecte de la biologia de l'ocell que no s'inclou als altres criteris.

De la mateixa manera que en els dos anuaris anteriors, en aquest anuari es mostra, per a cada observació, el criteri pel qual es considera l'interès mitjançant la inicial del criteri de selecció, que es mostra entre parèntesis; per exemple (F) o (N). Aquests criteris de selecció no són sempre fàcils d'aplicar i de vegades una sola observació es pot englobar dins de diferents criteris; en aquests casos les inicials s'intenten mostrar per ordre d'importància; per exemple (F, N).

Introducció

15

Tractament de les rareses

Cal recordar que les observacions de taxons rars haurien de ser trameses al Comitè Avifaunístic de Catalunya (CAC) per a la seva homologació. Per conèixer quines espècies caldria tramitar al comitè i com cal fer-ho vegeu www.ornitologia.org/monitoratge/cac.htm. Sobre aquestes espècies, l'anuari es limita a publicar les observacions que arriben amb un mínim fonament sense emetre cap judici sobre la seva validesa.

Durant la selecció de dades de l'actual anuari, l'equip editorial ha tramès d'ofici totes les observacions de rareses al CAC per a què tingui constància de les citacions que es produeixen. Aquest fet no implica necessàriament que l'observació hagi entrat en procés d'homologació, ja que els comitès només tramiten les observacions que els hi arriben directament dels observadors.

Tendències de les poblacions nidificants a partir de les dades del SOCC i del SYLVIA

Com en l'anuari anterior, enguany s'ha incorporat en aquelles espècies per a les quals la dada és prou fiable, la tendència de la població nidificant obtinguda a partir del programa SOCC i de la tendència en productivitat (nombre de juvenils capturats) obtinguda en el SYLVIA. Com a novetat, s'ha afegit la tendència de la població hivernant al SOCC. Les dades que es mostren són: 1) la tendència mitjana anual experimentada per les poblacions d'aquestes espècies en el període 2002-2007 i 2) l'índex poblacional concret de l'any 2007. Atès que un any natural conté dos hiverns, és important deixar clar que les dades del SOCC fan referència a l'hivern 2006-2007.

En el cas del SOCC, la tendència es considera representativa del conjunt de Catalunya gràcies a la bona cobertura del projecte i la complexitat de les anàlisis realitzades, en les quals s'hi incorporen la importància relativa de cada itinerari SOCC en funció del seu hàbitat i localització geogràfica. Cal tenir present que en el cas del SYLVIA, a diferència del cas anterior i per raons metodològiques i logístiques, el projecte no mostreja de forma sistemàtica tots els ambients de Catalunya. Per tant, els índexs que es mostren representen bé la xarxa d'estacions SYLVIA però no sempre es poden extrapolar al conjunt del país.

A l'hora d'interpretar aquestes dades cal tenir present que la tendència promig anual representa l'increment o decrement anual mitjà experimentat per a la població de l'espècie durant el període 2002-2007. A més, entre parèntesi es mostra la significació estadística d'aquesta tendència (*: significativa, ns: no significativa), i el nombre d'itineraris SOCC o estacions SYLVIA (n) analitzats. D'altra banda, l'índex 2007 expressa el valor relatiu obtingut respecte al primer any avaluat, el 2002 (valor 1). D'aquesta manera un valor de, per exemple, 0,4, indicaria que la població al 2007 ha disminuït un 60%; contràriament, si el valor fos 1,4 indicaria que ha augmentat un 40%.

Vegeu informació més detallada sobre els resultats d'ambdós projectes a <http://www.sioc.cat>.